

CINGHIZ AITMATOV Eșafodul

Traducere din limba rusă
de Nicolae Iliescu

POLIROM
2020

Cuprins

Partea întâi.	5
Partea a doua	153
Partea a treia.	287

Iar Avdeu a rupt-o la goană și multă vreme a fugit prin stepă înnebunit de spaimă. Fugea cuprins de ameteală, trupul îi era ca de plumb, și pământul se clătina sub picioarele-i împleticite – ar fi vrut să cadă, să se prăvălească, să adoarmă, și atunci a început să verse, simțind că i-a bătut ceasul cel din urmă. Totuși, mai avea atîta voință să ocolească de fiecare dată vărsătura scîrboasă și să fugă mai departe pînă ce un nou acces de greață îl făcea să se opintească și să se încovoiaie, stîrnindu-i dureri cumplite, crampe insuportabile în pîntec. Vărsînd veninul polenului, chinuit de spasme, gemînd, Avdeu murmură: „O, Doamne, oprește, destul! Niciodată, niciodată n-am să mai culeg *anașa*! Mi-e de ajuns, nu mai vreau să simt acest miros, o, Doamne, milostivește-te de mine...”.

Cînd, în sfîrșit, greața s-a potolit și se pregătea să-și caute hainele, de el s-au apropiat în fugă Petruha și Leonka. Povestirea despre întîlnirea cu lupii i-a impresionat teribil. Cel mai tare s-a speriat Leonka.

— Nu te pierde cu firea! De ce tremuri în halul ăsta? s-a năpustit cu gura pe el Petruha. Cînd oamenii au plecat să caute aur, cîte nu le-a fost dat să pătească, și tot s-au dus... Iar tu te-ai speriat de niște lupi. Păi ei au dispărut, de mult, ia-i de unde nu-s...

— Atunci mergeau după aur, a zis Leonka și n-a mai scos nici o vorbă.

— Și ce diferență e? s-a răstit Petruha.

Avdeu a profitat de acest prilej.

— Este o diferență, Piotr, a rostit el. Și încă una foarte mare. Și aurul aduce mult rău, însă el este obținut în mod deschis, pe cînd cîncepa *anașa* este otravă pentru toți. Am încercat-o pe pielea

mea, mai-mai să dau ortul popii, am vărsat și matele din mine prin toată stepa...

— Potolește-te! Te-ai intoxicat puțin pentru că nu ești obișnuit, dar cine-i vinovat? a gesticulat Petruha nemulțumit. Te-a adus cineva cu forța încoace? Trăncănești întruna despre Dumnezeu, despre ce e bine și ce e rău. De ce ne strici jocul? De ce vrei să tulburi apele? Dar cum ți-a mirosit a bani – hop și tu, gata-gata să nimeresti în gura lupilor!

— Eu nu vreau să tulbur apele, ci să le limpezesc. – Avdeu a decis să iasă la iveală mai mult decât își propusese. – Tu, Piotr, pari băiat deștept, nu e cu putință să nu înțelegi că drumul tău duce spre crimă...

— Duce! Da' al tău unde duce?!

— Al meu – spre izbăvire!

— Izbăvire! a strigat Petruha furios. Tare aș vrea să văd cum o să ne izbăvești! Hai, povestește!

— Pentru început – să ne căim în fața lui Dumnezeu și în fața oamenilor...

Spre uimirea lui Avdeu, ei n-au râs. Doar Petruha a scuipat, de parcă îi intrase în gură o scîrboșenie.

— Să ne căim! Ai brodit-o, ce să zic, a miriit el. Să te căiești tu, noi vrem să cîștigăm bani! Avem nevoie de bani, pricepi? E simplu și clar ca bună ziua! N-ai decît să te căiești! Iar dacă glumești, Avdeau, glumește mai cu băgare de seamă! Dacă află Șeful că umbli să ne încurci, nu mai apuci să ajungi acolo de unde ai plecat, ia aminte! Îți spun ca unui prieten. Și nouă să nu ne zăpăcești mințile, pentru noi banii contează înainte de toate! Leonka, spune de ce ai nevoie – de Dumnezeu, sau de bani?

— De bani! a răspuns acesta.

Avdeu a tăcut. A hotărît să mai amîne discuția.

— Bine, ajunge, am vorbit destul, acum gata, ne pregătim de plecare, a poruncit Petruha împăciuitor. Înseamnă că de plastilina ta s-a ales praful, Avdeau?

— Din păcate, așa este. Cînd a sărit lupoaica la mine, nu știu unde am lăsat-o. Nici hainele nu știu pe unde au rămas, mă duc să le caut...

— Hainele o să le găsești, n-au unde să dispară, dar plastilină nu mai ai cînd să aduni. Azi trebuie să plecăm. Nu-i nimic, o să-i povestim cum a fost treaba, o să înțeleagă. Iar dacă nu va înțelege, o să-i stringi data viitoare.

Cu rucsacurile doldora de *anașa*, au mers pînă la miezul nopții înspre calea ferată. Mergeau cu ușurință, nu cărau mare greutate – cînepa era uscată, însă mirosul ei puternic, care răzbătea chiar și prin pungile de polietilenă, îi amețea și îi trăgea la somn. La miezul nopții, căutătorii s-au culcat undeva în stepă, pentru ca în revărsatul zorilor să pornească mai departe. Leonka s-a îngheșuit între Avdeu și Petruha – după întîmplarea cu lupii îi era teamă. Lucru ușor de înțeles, căci nu era decît un copilandru. Dar s-a întîmplat taman pe dos: pe drum, Avdeu nu mai putea de somn, însă cînd s-au culcat, dimpotrivă, multă vreme n-a izbutit să adoarmă. Faptul că Leonka i-a rugat să se culce la mijloc l-a înduioșat nespus – ditamai flăcăul să se teamă de lupi! Cît de mare însă trebuia să fie puterea viciului, a reprezentărilor despre viață, denaturate din fragedă copilărie, dacă însuși Leonka, fără să clipească, răspunsese că pentru el banii sînt mai importanți decît Dumnezeu. Firește, Dumnezeu era privit convențional, ca simbol al unei vicți fără de prihană. Iată la ce se gîndea Avdeu.

Vara, în stepă, nopțile au o frumusețe aparte. Liniștea nemărginită, izvorînd din măreția pămîntului și a cerului, aerul cald, înmiresmat de răsufierea ierburilor, și cea mai tulburătoare priveliște: lumina lunii și licărul puzderiei de stele, și nici un firicel de praf în spațiul dintre privire și stea, și atîta limpezime în genunea acestui univers misterios, încît gîndul omului, în rarele clipe cînd se rupe de grijile vieții, în primul rînd într-acolo se îndreaptă. Păcat însă că doar pentru scurtă vreme...

Și se mai gîndea Avdeu că deocamdată totul a ieșit așa cum își dorise: a ajuns în stepele de cînepă, a văzut totul cu ochii lui și, cum se spune, a încercat totul pe propria-i piele. Acum mai rămînea lucrul cel mai complicat – să urce în tren și să plece. Pentru căutători, momentul cel mai periculos era transportul cînepii *anașa*. Miliția îi prindea mai ales în gările asiatice, în ținuturile rusești, în acest sens, era mai ușor. Iar dacă izbuteau să ajungă la Moscova și apoi mai departe, la destinație, asta însemna triumf deplin. Marele rău al existenței jubila, prefăcîndu-se într-o izbîndă măruntă a unor oameni mărunți...

Avdeu nu putea să se împace cu asta nici măcar în gînd, dar nici să întreprindă ceva care, să zicem, nu să stîrpească pur și simplu delictul respectiv, ci să remodeleze felul de a gîndi al căutătorilor, să-i convingă de contrariu, asta – își dădea prea bine seama – nu stătea în puterile lui. Cel ce i se împotriva și se afla undeva aici, în aceste stepe, cel care nevăzut îi ținea în mînă pe toți căutătorii, avînd, prin urmare, control și asupra lui Avdeu, cel pe care ei îl numeau Șeful era mult mai puternic decît el. Și tocmai el, Șeful, era stăpînul, dacă nu mai mult, microdictatorul expediției lor după *anașa*, iar el, Avdeu, care li se

alăturase, precum un călugăr rătăcitor unor țilhari, era cel puțin ridicol... Însă călugărul, idealist și fanatic întru Dumnezeu, trebuie să rămână, în toate împrejurările, călugăr... Și cu el urma să se întâmple același lucru...

Și se mai gîndea la ciudata întîmplare pe care o trăise în timpul zilei – acci puiandri de lup fără minte, cu picioare lungi, care luaseră omul drept o făptură hazlie și inofensivă, cu care nu s-ar fi dat în lături să se zbenguiască, și brusc lupoaica aceea înfuriată, cu ochi albaștri. Cîtă mînie clo-cotea în ea, și cum apoi s-a terminat totul cu bine, și ce țile putea avea faptul că sărise de două ori peste el? Și dacă așa stăteau lucrurile, pentru ea și pentru lupul ei ar fi fost un fleac să-l sfișie într-o clipă pe idiotul de orășean, gol – excluzînd panamaua și slipul – și lipsit de apărare, atît de gol și lipsit de apărare cum numai în anecdote mai poți întîlni. Iată însă, ca un făcut, destinul, personificat în cele două sălbăticiuni, s-a milos-tivit de el: oare asta nu vrea să însemne că el este încă necesar vieții? Dar ce frumoasă, ce aprigă era lupoaica aceea neobișnuită, cu ochi albaștri, în pornirea ei furioasă, cuprinsă de teamă pentru viața puilor. Da, firește, în felul său ea avea dreptate, și trebuie să-i fie recunoscător că nu l-a atacat, că n-a săvîrșit prăpădul, fiindcă nici el nu era vinovat cu nimic. Cum se gîndea așa, Avdeu a rîs încetișor, închipuindu-și cum ar fi fost dacă l-ar fi văzut atunci motociclista aceea. Ce-ar mai fi rîs! S-ar fi amuzat ca la circ de giumbușlucurile clovnilor. Pe urmă însă l-a apucat teama: dacă motocicleta i se va opri undeva în stepa pustie și, singură fiind, o s-o atace pe neașteptate lupii?! Și atunci, superstițios, a prins să se roage lupoaicei cu ochi albaștri: „Auzi-mă, preafrumoasă maică-lupoaică! Tu viețuiești aici, și poți viețui cum

dorești, așa cum ți-a fost hărăzit de natură. Te rog însă un singur lucru: dacă vreodată i se va opri motocicleta, te implor pe Dumnezeu, pe toți zcii lupilor, pe cei trei pui ai tăi, să nu te atingi de ea! Să nu-i pricinuiesti vreun rău! Iar dacă vei dori s-o admiri, frumoasă, călare pe mașina cu două roți, să alergi alături, pe margine, să alergi în taină, să te întraripezi și să zbori pe lângă ea. Și poate, dacă ar fi să-i credem pe budiști, vei recunoaște în ea pe sora ta cu chip de om. Căci s-ar putea să fie adevărat, ce dacă tu ești lupoaică, iar ea om, fiindcă amîndouă sînteți frumoase, fiecare în felul său! Nu mă ascund de tine – am îndrăgit-o din tot sufletul, da, sînt un prost, un prost și nimic mai mult! Doar proștii fără lecuire pot să viseze astfel. Iar dacă ea mi-ar afla în vreun fel gîndurile, pesemne că tare ar mai rîde, ar rîde să se prăpădească! Dar dacă asta i-ar face plăcere, las-o să rîdă...”.

Era încă întuneric – abia începeau să mijască zorii, cînd Petruha i-a trezit pe Avdeu și pe Leonka. Era timpul să se scoale și să pornească spre kilometrul trei sute treizeci. Nu strica să ajungă mai devreme. Fiindcă nu numai ei, ci încă două-trei grupuri trebuiau să vină la punctul de întîlnire cu recolta de *anașa* strînsă și uscată. Urmau să oprească un marfar, să urce neobservați și să ajungă pînă la gara Jalpak-Saz, iar acolo să se strecoare în alte trenuri. Aici, de fapt, pentru căutători începea partea cea mai primejdioasă a drumului. Întreaga operație, după toate probabilitățile, trebuia s-o conducă Șeful. Dacă el o să-i întîmpine sau ei o să-l caute la kilometrul trei sute treizeci – Petruha nu le-a explicat clar. Ori nu știa, ori n-a vrut să le spună.

Și din nou au luat rucsacurile la spinare și au pornit în urma lui Petruha. Avdeu era uimit de